

умовах;

- економія фонду заробітної плати у зв'язку з відміною скорочення робочого дня;

- економія фонду заробітної плати у зв'язку зі скороченнями повної, відміною додаткової відпусток, скорочення чисельності працівників, що мають право на підвищення тарифу за роботу у важких, шкідливих, особливо важких і особливо шкідливих умовах тощо.

На жаль, основні кошти, що виділяються роботодавцями на охорону праці, призначені для загального поліпшення умов праці, попередження нещасних випадків і професійних захворювань. Значні кошти витрачаються на компенсації, відшкодування наслідків несприятливих умов праці. Тому економічна ефективність витрат на поліпшення умов праці та підвищення її безпеки в багатьох випадках залишається ще низькою.

Список використаної літератури

1. Гандзюк М. П. Основи охорони праці: Підручник. 4-е вид. / М. П. Гандзюк, Є. П. Желібо, М. О. Халімовський. За ред. М. П. Гандзюка. – К.: Каравела, 2007. – 384 с.
2. Геврик Є. О. Охорона праці: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. / Є. О. Геврик. – К.: Ельга, Ніка-Центр, 2003. – 280с.
3. Гогіташвілі Г. Г. Основи охорони праці. Навч. посіб. – 4-те вид., випр. і доп. / Г. Г. Гогіташвілі, В. М. Лапін. – К.: Знання, 2008. – 309 с.
4. Основи охорони праці: Підручник. 2-е видання, доповнене та перероблене./ К. Н. Ткачук, М. О. Халімовський, В. В. Зацарний, Д. В. Зеркалов, Р. В. Сабарно, О. І. Полукаров, В. С. Коз'яков, Л. О. Мітюк. За ред. К. Н. Ткачука і М. О. Халімовського. – К.: Основа, 2006. – 448 с.
5. Охорона праці: Навч. посібник. / В. П. Кучерявий, Ю. Є. Павлюк, А. Д. Кузик, С. В. Кучерявий. За ред. В. П. Кучерявого. – Львів: Оріяна-Нова, 2007. – 368 с.

ЄДИНА ДЕРЖАВНА СИСТЕМА ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ В УКРАЇНІ ТА ПОЛЬЩІ

*Куліш К. С.
м. Полтава*

Анотація. Дана стаття має на меті розібратися у самому понятті Єдиної державної системи цивільного захисту та виокремити її основні функції для кращого сприйняття терміну особами, не пов'язаними з правовою сферою діяльності. На прикладі Польської системи цивільного захисту населення ми порівнюємо актуальність та ефективність праці двох організацій. В статті будуть наведені певні поради щодо покращення діяльності української ЄДСЦЗ.

Ключові слова: ЄДСЦЗ; підсистеми цивільного захисту; структура ЄДСЦЗ; функції ЄДСЦЗ, надзвичайна ситуація.

Система цивільного захисту відіграє важливу роль у забезпеченні національної безпеки більшості розвинених країн, а також у рамках міжнародних структур безпеки. На сьогодні у більшості країн світу створено та функціонують національні системи цивільного захисту, у яких чітко сформовано відповідну структуру органів, сил та засобів.

Цивільний захист є невід'ємною частиною кожного громадянина більшості країн, який відрізняється лише реалізацією програм та заходів, які залежать від рівня загрози та потреб кожної держави.

Тож, що означає сам термін Єдина державна система цивільного захисту.

Єдина державна система цивільного захисту населення і територій – сукупність

органів управління, сил та засобів центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, на які покладається реалізація державної політики у сфері цивільного захисту.

Підсистеми Єдиної системи цивільного захисту – сукупність підпорядкованих спеціально уповноваженому центральному органу виконавчої влади функціональних та територіальних органів управління, на які покладаються визначені законом завдання у конкретних сферах цивільного захисту.

Структуру Єдиної системи цивільного захисту становлять центральні та місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування і створювані ними функціональні та територіальні підсистеми єдиної системи цивільного захисту.

Організація, завдання, склад сил і засобів, порядок діяльності функціональних підсистем єдиної системи цивільного захисту визначаються положеннями про ці підсистеми, затвердженими відповідними центральними органами виконавчої влади за погодженням із спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань цивільного захисту.

На ЄДСЦЗ покладаються певні завдання, які ми мусимо розглянути:

1) забезпечення готовності міністерств та інших центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підпорядкованих їм сил і засобів до дій, спрямованих на запобігання і реагування на надзвичайні ситуації;

2) забезпечення реалізації заходів щодо запобігання виникненню надзвичайних ситуацій;

3) навчання населення щодо поведінки та дій у разі виникнення надзвичайної ситуації;

4) виконання державних цільових програм, спрямованих на запобігання надзвичайним ситуаціям, забезпечення сталого функціонування підприємств, установ та організацій, зменшення можливих матеріальних втрат;

5) опрацювання інформації про надзвичайні ситуації, видання інформаційних матеріалів з питань захисту населення і територій від наслідків надзвичайних ситуацій;

6) прогнозування і оцінка соціально-економічних наслідків надзвичайних ситуацій, визначення на основі прогнозу потреби в силах, засобах, матеріальних та фінансових ресурсах;

7) створення, раціональне збереження і використання резерву матеріальних та фінансових ресурсів, необхідних для запобігання і реагування на надзвичайні ситуації;

8) оповіщення населення про загрозу та виникнення надзвичайних ситуацій, своєчасне та достовірне інформування про фактичну обстановку і вжиті заходи;

9) захист населення у разі виникнення надзвичайних ситуацій;

10) проведення рятувальних та інших невідкладних робіт щодо ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, організація життєзабезпечення постраждалого населення;

11) пом'якшення можливих наслідків надзвичайних ситуацій у разі їх виникнення;

12) здійснення заходів щодо соціального захисту постраждалого населення;

13) реалізація визначених законом прав у сфері захисту населення від наслідків надзвичайних ситуацій, в тому числі осіб (чи їх сімей), що брали безпосередню участь у ліквідації цих ситуацій;

14) інші завдання, визначені законом.

Система цивільного захисту відіграє все більшого значення в забезпеченні національної безпеки європейських країн і стає предметом зростаючої уваги у рамках міжнародних структур європейської безпеки.

Слід зауважити, що принципіальна побудова цивільного захисту в Україні не відповідала сформованим та апробованим часом підходам до організації діяльності цивільного захисту та цивільної оборони у більш економічно розвинутих країнах. Різниця чітко проглядається при вивченні підходів, які реалізовувались у країнах Євросоюзу, де

головним принципом побудови системи цивільного захисту є пріоритетність завдань захисту населення та територій на основі міжнародного гуманітарного права.

В Польщі функції цивільного захисту населення від надзвичайних ситуацій виконують Головна комендатура пожежної охорони, Служби водного та гірського порятунку, Цивільна оборона та їх підрозділи на регіональному та місцевому рівнях, які підпорядковуються місцевим органам влади. Загальну координацію роботи цивільного захисту здійснює центральний орган виконавчої влади – Міністерство внутрішніх справ та адміністрації, до складу якого входять Бюро з питань ліквідації наслідків стихійних лих та Департамент кризового управління та оборонних справ, які виконують здебільшого управлінські функції. На місцевому рівні існують відділи кризового управління, які підпорядковуються воєводі і відповідають за ліквідацію наслідків надзвичайних ситуацій на рівні воєводства. Ліквідація наслідків надзвичайних ситуацій здійснюється зусиллями спеціальних кризових команд, сформованих на місцевому, регіональному або урядовому рівнях. Склад цих команд визначається місцевими органами влади.

Також, залежно від обсягів завданої шкоди, до усунення наслідків надзвичайних ситуацій можуть бути залучені Пожежна охорона, поліція, армія, медичні служби, прикордонна охорона, Морська служба пошуку і порятунку, інші державні служби, інспекції, структури тощо. Значне місце у системі цивільного захисту належить добровільним пожежним командам, об'єднаних у Спілку Добровільних пожежних бригад республіки Польща.

Протягом перебування на території Польщі терміном в три місяці взимку 2019 року, я мала змогу пересвідчитися у якості та ефективності діяльності ЄДСЦЗ на власному прикладі. Проживаючи в гірських районах Малопольського воєводства, я доволі часто отримувала повідомлення від державної служби, у яких усіх громадян та проживаючих людей певної території попереджували про сильні вітри, снігопади, ймовірні лавини чи невеликі поштовхи земної поверхні. На мою думку, саме такий вид оповіщення населення є максимально активною та дієвою.

Саме тому, маючи певний досвід, я можу запропонувати свої варіанти покращення роботи ЄДСЦЗ України, адже я відмічаю відсутність кардинальних відмінностей між двома поданими країнами, як і відсутність можливостей до внесення змін.

Першим, не суттєвим, але дуже важливим як на теперішній час, так і на майбутнє, я вважаю можливим покращення системи донесення до людей інформації про поведження в екстремальних ситуаціях, що могло б допомогти у запобіганні та кращій адаптації населення до умов надзвичайної ситуації. Найкращим варіантом, на мою думку, є щомісячна лекція щодо заходів забезпечення власної безпеки серед населення шкільного віку, а також для компаній та їх працівників.

Другим варіантом, який значно покращив би становище системи попередження надзвичайних ситуацій є місцеве та територіальне оповіщення населення про імовірні передумови виникнення екстремальних ситуацій шляхом повідомлень на мобільні телефони. На мою думку, такий шлях оповіщення є більш оптимальним для людей, адже не у кожної людини є можливість переглянути оповіщення про надзвичайну ситуацію по телебаченню чи в інтернеті, а мобільні телефони є майже у 97% українців.

Отже, можна зробити висновок, що система цивільного захисту відіграє велику роль у забезпеченні національної безпеки країни і стає предметом зростаючої уваги у рамках міжнародних структур європейської безпеки. Системи цивільного захисту країн ЄС відрізняються між собою, проте мають спільні основоположні цілі і принципи – попередження, боротьба з наслідками і відновлення після надзвичайних ситуацій, незалежно від причин їх виникнення з метою захисту невід'ємних прав і свобод громадян, їх власності, демократичного устрою держави і ринкових засад економіки.

На мою думку, враховуючи законодавство України, зокрема Закон України «Про основи національної безпеки України», доречно було б створити сучасну систему

оповіщення населення, а також необхідно значну увагу приділити підготовці громадян до умов надзвичайної ситуації.

Список використаної літератури

1. Григоренко Н. В. Зарубіжний досвід побудови систем надання державних послуг у сфері цивільного захисту / Н. В. Григоренко // Теорія та практика державного управління. – 2015. – Вип. 2. – С. 290–297.
  2. Державне управління та державна служба у сфері цивільного захисту : навч. посіб. / за заг. ред. М. В. Болотських. – Вінниця : ТОВ Вид-во-друк. «Діло», 2013. – 352 с.
  3. Закон України «Про національну безпеку України» від 21.06.2018 №2469-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: (<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>)
  4. Іванець Г. В. Прогнозування надзвичайних ситуацій техногенного характеру на основі статистичних даних моніторингу / Г. В. Іванець, А. Ю. Бугайов // Проблеми надзвичайних ситуацій. – 2016. – Вип. 23. – С. 39–45.
  5. Інформаційно-аналітична довідка про виникнення надзвичайних ситуацій в Україні у 2018 році [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.dsns.gov.ua/ua/Dovidka-zakvartal/87968.html>
  6. Кодекс цивільного захисту України [Електронний ресурс]: Закон України від 02 жовтня 2012 року № 5403-VI. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>.
  7. Левчук К. О. Цивільний захист: навчальний посібник / К. О. Левчук, Р. Я. Романюк, А. О. Толок – Дніпродзержинськ : ДДТУ, 2016 р. – 325 с.
  8. Національна рятувальна служба: 1996–2016. – Київ : ТОВ «Фраксім», 2016. – 152 с.
  9. Подскальна О. А., «Розвиток наукової думки щодо організації цивільного захисту як складової національної безпеки держави» / О. Подскальна // Вісник НАДУ при Президентіві України (Серія «Державне управління»), 2017 – № 4 – С. 20–27.
  10. Стратегічне планування: вирішення проблем національної безпеки : монографія / В. П. Горбулін, А. Б. Качинський. – Київ : НІСД, 2010. – 288 с.
  11. Чубенко А. Г. Напрями удосконалення правового та методологічного забезпечення фінансових відносин у сфері цивільного захисту у контексті євроінтеграційних процесів / А. Г. Чубенко // Митна справа. – 2010. – № 4 (70). – Ч. 2. – С. 175–181.
  12. Шоботов В. М. Цивільна оборона: навчальний посібник; вид. 2-е перероб. / В. М. Шоботов. – Київ: «Центр навчальної літератури», 2006. – 438с.
4. Організаційно-педагогічні умови підготовки майбутніх учителів трудового навчання і технологій до використання електроінструменту [Електронний ресурс] Режим доступу:http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/NZTNPU_ped_2016_2_24.pdf (дата звернення 1.03.20). – Назва з екрану.
5. Практичні заходи зі збереження життя та здоров'я учнів під час освітнього трудового процесу [Електронний ресурс] Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nsod_2012_4_11.pdf (дата звернення 1.03.20). – Назва з екрану.

ПОЖЕЖНА БЕЗПЕКА В ЗАКЛАДІ ОСВІТИ

*Бойко Т. О.
м. Полтава*

Анотація. Пожежну безпеку в закладі освіти забезпечують не документація, правила та інструкції, – а люди. Оглянемо, хто й за які заходи відповідає задля пожежної безпеки у школі

Ключові слова: охорона, безпека, пожежа, заходи, дії.

Пожежна безпека – заходи органу управління освітою: бути відповідальним за забезпечення пожежної безпеки в закладах освіти організувати роботу комісії для перевірки ЗЗСО перед початком навчального року, до складу якої включати